СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 132. Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 9 червня, 1925. VOL. XXXIII. No. 132 Jersey City, N. J., Tuesday, June 9, 1925. THREE CENTS.

Американські фабриканти хочуть гнучкого іміграційного закона.

НЮ ЙОРК, 7. червня. — Іміграційна комісія Національного Товариства Фабрикантів видала публичний рапорт про іміграційну справу, в котрому домагаеться від уряду переведення в конгресі закона, на основі котрого американський уряд не бувби обмежений щодо допускання нових імігрантів до Злучених Держав, а мавби самий нормувати сей приїзд після потреби краєвих промислів. Рапорт заявився теж за реєстрацію чужинців.

ЖИДИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ РЕГІСТРАЦІЇ ІМІГРАНТІВ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 7. червня. — Річна конвенція жидівської організації Брит Абрагам ухвалила резолюцію, в котрій протестується проти теперішнього іміграційного закона та проти пропозиції заведення реєстрації імігрантів, що не стали американськими горожанами.

УРЯД ЗАБОРОНЯЄ ШТУЧНО ФАБРИКОВАНІ НАПИТКИ.

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 7. червня. — Стейтовий уряд поживи видав приказ, що всі фабриканти штучно хемічно вироблюваних напитків мають подавати до публичного відома хемічний склад напитків або інакше уряд зборонить їм продавати свої вироби.

ВОЗДУШНА ЛІНІЯ ВЖЕ ВСТАНОВЛЯЄ ЦІНИ ПЕРЕЇЗДУ.

НЮ ЙОРК, 7. червня. — Перше в Америці підприємство для воздушного перевозу осіб, що зветься Віліямс Еро Транспортейшен Ко., рішилося жадати за перевіз одної особи з Ню Йорку до Мімі, на Флориді, 125 долярів, за перевіз з Шикаго до Ню Йорку 200 долярів, з Ню Йорку до Клівленду 115, з Клівленду до Шикаго 85, з Шикаго до Ст. Луиса 75, а з Шикаго до Омаги 100 долярів.

ГРІМ БИВ У ОДИН ДІМ ЧОТИРИ РАЗИ.

БЕДФОРД ГИЛС, Ню Йорк, 5. червня. — З давна відома річ, що де грім ударить один раз, там часто вдаряє знова. Але не відомо, щоби грім ударяв у те саме місце більше, як два рази. Тимчасом дім судді Чарлза Гайнеса в Олд Кротон Ровді поклав під сим зглядом рекорд, бо він дістав аж чотири ударни. Було се підчас громовиці, що навістила сю околицю в минувший понеділок. Родина пішла вже спати, коли в хату вдарив перший грім. Родина зірвалася зі сну та пішла дивитися, яку шкоду наробив грім. Вдарив він у південну сторону дому, віддер кілька дощок та дещо тинку та вкорав землі вздовж підвалини на яких 20 стіп завдовшки. Успокоєна родина пішла спати, але за короткий час їх знова розбудив удар грому. Сим разом грім ударив в південний дашок, а відтак перескочив на поблизького дуба, здираючи з нього кору. Трета „стріла" вдарила скоро потім у комин, розбила кілька цеґол, перейшла комнату, вибила вікно та знищила цвітник з гарними квітами. В пять хвилин опісля вдарив четвертий грім; попав він у стояче коло дому дерево, розбив його вершок, котрий звалився на хату та потовк кілька вікон. Опісля родина вже мала спокій.

ДЕ ДВОХ БЕТЬСЯ, ТАМ ТРЕТИЙ КОРИСТАЄ.

БЕЛМАР, Ню Джерзі, 5. червня. — Двох рибаків Лестер Вулкат і В. Бенет зловили нині в сіти дві величезні риби: людоїда яких 800 фунтів ваги та мечову рибу яких 1000 фунтів. Коли рибаки стали підносити сіти в гору, побачили вони, що два морські великани зчепилися в сітях до смертельної бійки. Били вони хвостами малу рибу, зловлену в сіть, і калічили себе зубами немилосерно. Людоїдови видно не велося в війні, бо ворог йому розпоров бік, з котрого кров текла цюрком. Кромі сього сей противник, котрий на носі мае довжезну кість немовби довжезний меч, вдарив мечем об сіть та прорвавши її випустив богато малої риби на волю. Боротьба розжигала лодкою так, що вона ґуй-ґуй затонула. Щоби покінчити боротьбу, рибак Бенет скочив з ножем на бючихся і кількома ударами докінчив обох.

НІМИЙ ВИСВЯЧЕНИЙ В ДІЯКОНИ.

НЮ ЙОРК, 5. червня. — Віліям Менинг, єпископ епископальної церкви заявив, що він висвятить в діякони межи иншими глухонімого Гілберта Бредока. Висвячений стане заступником пароха в церкві глухонімих. Висвячений після церемонії „виголосить" до присутних глухонімих гроповідь при помочи знаків рукою.

ВІДПЕКУЄТЬСЯ ПРЕСТОЛА.

НЮ ЙОРК, 6. червня. — На кораблі Провіденс відїхав звідси до Европи великий князь Борис Романов, брат великого князя Кирила, котрий хоче бути російським царем. При відїзді Борис говорив з американськими газетярами, що він не має претенсій до російського царського престола. Він ще не покинув надії, що Росія колись стане назад монархією, хоча він не знає, коли се станеться, але він не попирає ніяких претенсій до престола. Він відпекувався і від Миколи Миколаєвича, і від брата свого Кирила.

Борис поїхав першою класою, а його теща й секретар, що складали його скупу „свиту", поїхали другою.

ВЕЛИКЕ ВІДШКОДОВАННЄ ЗА УШКОДЖЕННЄ ОЧИЯ.

НАЙЕК, Ню Йорк, 5. червня. — Лава присяжних судців признала три тисячі долярів відшкодовання пані Віолі Повст за ушкодження її очий [illegible] в суді поясняла вона тепер ба[illegible] ся рідко [illegible]

ПРОСИЛА ВЕСЕЛОГО ПОХОРОНУ.

ЛИТЕЛ РАКС, Арккенсо, 5. червня. — Пані Маргарета Т. Ровз, вдова апо богатім купці, що померла тут сими днями, лишила по собі тестамент, у котрім просила, щоби її на гробі співав веселі пісні й природними, а не штучно сумними голосами. Просила вона теж, щоби підчас похоронної відправи в церкві цілу одну сторону сидженя зарезервувати для Мутували її з біди й за ціле життя рінив, які, як вона пише, вираже зробили її ні одної кривди. Своїх власних дітий вона просила не плакати на похороні й лишитися дома; на місто малиби вони вийти аж тоді, як зможуть світови показати усміхнене лице.

ТЯЖКИЙ СТАН АНГЛІЙСЬКОГО ПРОМИСЛУ.

ЛОНДОН, 7. червня. — Після міністерства праці, тепер є в Англії один і чверть міліона безробітних. На думку уряду, навіть хочби в промислах наступило велике оживленнє, то Англія все таки малаби коло міліона людий без праці.

ПОЛЬЩА ЗАСИПАНА ПРЕДМЕТАМИ РОЗКОШІ.

Польське міністерство скарбу звернуло увагу на надмірний імпорт предметів розкоші в Польщі. В порівнанню з минулим роком довіз помаранч, яблок, грушок і инших дорогих овочів з далекого полудня зріс потрійно, довіз риби почвірно, а маринатів усякого роду аж в шестеро. Скляних виробів привезено з закордону чотири рази більше ніж минулого року. Так само мається справа із галянтерією. Непомірно зріс привіз шовкових виробів, білля, косметиків, запахів та инших подібних річей. Зменшення закордонного ввозу поліпшило би, на думку міністерства скарбу, справу додатної розвязки торговельного білянсу Польщі, що має наскрізь відемний характер.

ЛИСТОНОС УКРАВ 2,600 ДОЛЯРІВ І ВТІК.

У селі Тісна, ліського повіту, сповняв довший час функції листоноса Пилип Шеффер, родом зі Львова. В Ліску відбирав він почту для доокличних сіл та передавав її по дорозі. Особливу увагу звертав на американські листи, з яких вибирав доляри і долярові чеки. Чеки потім реалізував у банках на підставі фальшивих уповновbooажнень. Був до тої міри осторожний та чемний, що адресатам листів вже не доручував, але відписував у їх іменa довгі листи з подякою за прислані гроші з Америки. В такий спосіб відбирав на протязі довшого часу всі листи та чеки від еміґранта Коваличука, який висилав їх до своєї жінки. Шеффер дякував за гроші в імени жінки та написав йому, що вона вже купила за ті гроші 30 морґів поля. Коваличук рішив вернути до краю на нове господарство. Якеж було його розчарування, коли від жінки довідався, що вона не дістала ні одного доляра. Шеффер „пронюхавши письмо носом" втік за кордон. Ось так паде жертвою літ і кров людей, їхня важка праця. Не диво, що попадають в розпуку.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1926.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бізнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії то значить, що його оголошення буде о стільки дороще коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після уважи не буде поміщувати у календари), хотілиб аби їх фотографії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. липня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Вс. письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand Street. Jersey City, N. J.

ВЕЛИКА КРАДІЖ.

У Відні відбулася карна розправа проти П. Вуспака та його жінки за те, що крали польські монети з австрійської монетарні. Вуспакова була занята в монетарні як робітниця і при цій нагоді крала польські гроші, які вироблялися на рахунок Польщі. Шкода виносить понад вісім міліонів золотих. Вуспакову засудили на три місяці важкої тюрми а її мужа на три місяці звичайного арешту.

НОВІ ГРОШІ В СРСР.

Народний комісаріят фінансів випускає нову дрібну (розмінну) монету вартости 5, 3 і 2 копійок. Нова монета буде менша від передвоєнної та буде виготовлена не з міди а з бронзи, мішаної з иншими металями, лекциими від міди. Нові монети будуть зроблені на зразок заґраничних монет у инших дер[illegible]

ПРИЇХАЛО 5,000 ІМІГРАНТІВ.

Протягом одного місяця приїхало до Західної Канади 4,816 імігрантів. Замітне є те, що сі піярською залізницею приїжджали по найбільшій части Англійці, а сіенарською залізницею чужинці, от як: Мадяри, Поляки, Югославяни, Німці, Румуни, Альбанці та Українці.

КУЛЬТУРА ТА ЛЮДСТВО.

Жорж Брандес дав на поставлене йому питання „Чи істнує загально - людська культура?" таку відповідь: „Певно, що є загально-людська міжнародня культура, до неї я враховую: геометрію, астрономію, хемію, фізику, лінґвістику. Все, що відноситься до иншого, не можна назвати культурою. Я не маю пересвідчення про те, чи пануючі тепер суперечні політичні звичаї та звичаї преси можна назвати культурою. Вони себе взаємно виключають. Народи чим далі тим більше себе взаїмно ненавидять, партії та кляси все завзятійше борються зі собою, а в справедливість вже ніхто з людей не вірить. Ми живемо в добі процвітаючої науки, падаючого мистецтва та загальної розпусти".

СИНІ КАНАРКИ.

Один англійський дослідник на Бісмарковому архіпелязі найшов сині канарки. То птахи зовсім похожі на канарки, а пір їх, крила, голова, хвіст синьої краски. Співають наче соловії. Привезли такого канарка до льондонського звіринного парку, але птах згинув з причини невідповідного клімату.

СМЕРДЯЧІ ЯЙЦЯ — ЛАСОЩІ.

Характеристичним для розвитку смаку ріжних народів є м. и. і те, як ріжні народи приладжують яйця для їди. Дуже дивовижними для нас виглядають під сим оглядом Китайці. Вони не варять яєць, лише сирі вкладають до горячої землі, перепоєної ріжними хемікаліями. Там остають яйця кілька тижнів. Як уже яйця зовсім зіпсуються, що аж смрід рознеситься, виймають їх із землі, оббирають із лупини, а потім зідають якнайстараннійше, як найліпші ласощі. Неправдоподібним виглядає, як витривало Китаєць зідає яйця. Є Китайці, які на сніданок зідають таких смердячих яєць 30—35 штук. І запевняють, що почуваються зовсім добре при такій їді. В східній Росії випивають яйця. Як звісно в б. Росії плекали дуже багато курей, а тимсамим була там велика продукція яєць. Перед війною Схід заосмотрював м. и. майже всю сушу в потрібну скількість яєць. Так приміром у 1899 році вивезено з Росії до центральної Европи, Франції й Англії 1685 міліонів штук яєць, цебто за 5.04 міліонів фунтів стерлінгів. На Балкані яйце є важною поживою. В Англії й Америці конзумція яєць є також дуже велика, бо Англійці й Американці щодно пізно пополудні їдять головний обід. Для них важне обильне снідання, яке складається з яєць, печеньки або синрх. В Африці куриних яєць взагалі не знають, але зате Африканці їдять яйця инших птиць (прим. струсів). Американська й европейська кухня знає більше як 1500 способів приладжування яєць і придумують усе нові способи, щоби віднайти смак [illegible]

Гінденбурґ погоджується з острими домаганнями аліянтів.

БЕРЛІН, 7. червня. — Генерал Гінденбурґ, президент німецької републики, заявив представникам газет, що аліянтська нота в справі гарантій дістане вдоволяючу відповідь. Він говорив, що військові домагання аліянтів дуже невеликі та що їх дасться перевести без трудности.

Німецькі газети, однак, висказують зовсім инші погляди. Націоналістичні газети, приміром, натякають, що їх партія може навіть зажадає від своїх членів зрезиґнувати зі становищ в кабінеті міністрів.

З ними погоджується також др. Шахт, голова державного німецького банку, котрий в своїй заяві до газет нарікає остро на непоміркованi домагання аліянтів. Він каже, що аліянти вічними провокаціями довели Німців до краю та що їм може кождої хвилі урватися терпець.

ВИБУХ БОМБИ НА ЛЬВІВСЬКІМ УНІВЕРСИТЕТІ.

ВАРШАВА, 6. червня. — В одній з викладових саль львівського університету случився нині вибух бомби.

Бомба була підложена в грубі викладової салі на третім поверсі. Через вибух всі шиби в будинку вилетіли. Вибух случився вночі, і лишень завдяки сьому жертв у людях не було.

Поліція використала сейчас сю подію, щоби перевести ревізії та арештувати ряд українських діячів.

ПРОДАЮТЬ МАЄТКИ ГРУЗИНСЬКОГО НАРОДА.

МОСКВА, 7. червня. — Большевицький уряд підписав з американським міліонером Гариманом згоду про виарендування Американцеви манґанових копалень у Грузії.

Переговори за сю аренду велися вже від якого року.

ЗЕМЛЕТРУС НА ОСТРОВІ ДЖЕМЕЙЦІ.

КИНГСТОН, Джемейка, 7. червня. — Цілий остров навістило нині легке землетрясення. Потрясення тревали всего кілька секунд і не зробили ніякої поважної шкоди кромі сього, що наполохали троха населення.

ГРІЗЬБА ВЕЛИКОГО СТРАЙКУ В КАНАДІ.

ВИКТОРІЯ, Британська Колумбія, 7. червня. — Властителі копалень вугля в Нанаймі постановили обнижити робітничу заплату о 60 центів на день.

Яко протест проти сього обниження зараз вийшло на страйк 1,300 робітників. Вуглеві майнери з других округів Канади грозять, що вони стануть собі за нанаймськими майнерами та вийдуть на страйк.

ЯК У ДАВНІ ЧАСИ.

КОПЕНГАҐА, Данія, 7. червня. — Двох людий вибралося нині в дорогу до Америки на лодці, що має 45 стіп довжини, а 15 стіп ширини. Поплинуть вони на острови Фаров, Ісляндію, а приплинуть до Америки до Нової Шкотії. Везуть вони зі собою привіт скандинавських народів до своїх краянів в Америці. Святкують вони в сей спосіб память перших бідних, що переплили з Европи до Америки.

ФРАНЦУЗЬКІЙ АРМІЇ НЕ ВЕДЕТЬСЯ.

ПАРИЖ, 6. червня. — Французькі війська вже втягнули до бою проти збунтованих африканських тубильців кожде модерне оружа боротьби. Великої шкоди наробили серед ворога при помочи бомб, киданих з літаків. Всеж таки французька команда не може похвалитися ніяким більшим мілітарним здобутком.

Французькі газети проявляють невдоволення з виглядів війни, котра тепер має вже боеву лінію так довгу, як боева лінія на західнім фронті підчас світової війни. Франція поволи приходить до переконання, що ся війна готова затягнутися в безконечність.

ФРАНЦІЯ ЗНОВА РАТУЄ СВОЇ ГРОШІ.

ПАРИЖ, 6. червня. — Щоби вратувати франк перед дальшим обниженнєм курсу, французький уряд рішився знова вжити сто-міліонової позички, яку уряд затягнув недавно від американської банкирської фірми Моргана.

За доляра можна було вчора дістати 21 франків, тоді як при нормальнім курсі франк варта 19 і 3 десяті цента.

ВЖЕ І В ЕВРОПІ ПОЧАЛАСЯ СПЕКА.

ЛОНДОН, 6. червня. — Ціла західна часть Европи пріє тепер від тяжкої спеки і задухи, яка в нічому не вступає тій спеці, що навістила середну й східну часть північної Америки. В Лондоні й Парижі настали такі горячі дні, що й найстарші люди таких не памятають.

БУНТ НА ГРЕЦЬКІМ ОСТРОВІ.

АТЕНИ, 7. червня. — Грецький остров Самос збунтувався проти грецького уряду.

Мешканці острова зірвали всякі зносини з грецьким урядом та приготовляються до рішаючого бою з грецькою армією та фльотою, що окружає остров з усіх боків.

На чолі бунту стоять брати Вафіядеси, котрі, після інформацій грецького уряду, мають бути простими розбійниками.

СУД ПРОТИ ВБИЙНИКІВ СЕРДАРА ЕГИПТУ.

КАЇРО, Египет, 7. червня. — Процес проти 9. заговірників, що доконали вдачного замаху на життя сердара (коменданта египетських військ) Лі Стека, покінчився нині присудом смерти на 8 заговірників. Візник авомобіля, котрим їхали заговірники, дістав 2 роки тяжкої вязниці.

Обжалований [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

КИТАЙ БУДИТЬСЯ

Велитенський китайський народ, що після ріжних обчислень числить від півчверта до півпята сотки міліонів душ, починається прокидати до національного життя. Має він давну історію, бо історія його монархів сягае три тисячі літ назад. Мае він стару культуру, яка хвалиться неодним добутком на довгі сотки літ перед европейською. Однак так уже воно з ріжних причин сталося, що сей народ-велитень з давньою історією й давною державою опинився послідними роками в самому хвості культурного поступу людства. Можливо, що се сама гордість у свою чисельну силу давала Китайцям ту самопевність, яка робила всяке стремління за новими добутками зайвим.

На всякий случай, якби не було, за послідних кількадесять літ історія Китаю була з національного китайського боку просто скандальна. Найбільший народ у світі, з найстаршою, як він хвалиться, культурою, не показував ніякої національної свідомости. Він не мав ні стільки гордости ні почуття своєї національної гідности, щоби повстати проти всяких непрошених гостий, які входили до Китаю і правили там свобідніще, як у себе дома. Китайці не проявляли навіть на стільки зрозуміння свого спільного інтересу, щоби повстати проти всяких азійських і европейських імперіялістів, що зробили зі сього старого культурного краю поле визиску й рабунку. Коли в Китаю стали заводити новіщі реформи, то сей могучий колись народ, в котрому живе стара державна традиція тисячліть державного існовання, заховувався, як народ, у якому здавна загинула свідомість самостійного державного існовання. Він поважав всякого чужого ґенерала, накиненого йому на шию, більше, як своїх власних вибранців, вибраних власними голосами. Він не проявляв ніякого масового обурення, як чужі імперіялісти нащіплювали йому свою поліцію, військо, суди, порядки, релігію, нащіплювали силою багнету й скорострільної гармати.

Аж тепер прийшли вістки з Китаю, котрі звучать немовби чутки про чудо. Китайський народ стає свідомий себе, себто свідомий того, що його інтереси, се не інтереси Японії, ні інтереси Англії, ні інтереси Франції. Навіть китайські студенти, що до недавна захоплювалися інтернаціоналізмом, тепер стали завзятими націоналістами. Розноситься крик, що Китай мае бути оживлений, увільнений від чужого ярма, що Китай мае бути для Китайців. У сей спосіб Китай і собі прилучився до загального руху народів до самосвідомости, до національного обєднання та повної національної незавісимости від чужої власти.

Коли сей рух завершиться, тоді довершиться в світі одна з найбільших подій. Пробудженнє чотириста-міліонового великана не є ніякою марницею. Се не то, що повстанне чехословацької републики або зліпленне Югославії. Знають про се добре большевицькі керманичі московської держави, і тому вони вже заздалегідь заскакують коло народжуючоїся китайської національної держави. Хоча царська Росія нераз потягала свою жадобну руку на Китай, а большевицька Росія на загал продовжує під націоналістичним зглядом політику царів, та теперішний московський уряд через слабість Росії не може вже відогравати тої ролі, що колись грали царі. Тому большевицькі агенти потурають національному китайському рухови. Вони хочуть послужити навіть за акушерів при народженню китайської свідомости, сподіючися, що новородок буде вдячний за вдячність для своєї баби-повитухи. Не могучи накласти своєї лапи на молодий китайський рух, большевики пробують його підсичувати своєю агітацією, щоби він відтак з вдячности був зглядний для Москви. Одні большевицькі агенти нищуть національний рух у Грузії й на Україні, другі большевицькі агенти помагають китайським націоналістам кидати громи на Англію, Францію, Япан і Америку. Росія тепер все одно не може здобутися на впливи в Китаю, найже вона хоча другим напсує.

До чого доведе ся політика Китаю й Росії, не трудно догадатися. Доведе вона до того, до чого довело Австрію потуранне польському шовінізмови. Скріплений китайський націоналізм доведе до скинення всякого чужого ярма, азійського, американського, чи европейського. Покінчуться й упливи Росії. На хвилю вони можуть бути великі, але чим більше китайський національний рух буде кріпшати, тим більше буде слабнути сила большевицької аґітації в Китаю. Такою дорогою йшли другі національні рухи, такою піде й рух пробудженого з відкового сну китайського народа.

ГОЛОСИ СТАРОКРАЄВОЇ ПРЕСИ

Справа Цензури.

„Діло" містить під наголовком ПОШЕСТЬ ЦЕНЗУРИ ось таку статтю Ф. Федорцева:

Кожна пошесть зявляється й поширюється або наслідком інфекції, або витворюється на занедбаному, запущеному, занечищеному, під гігієнічним оглядом здеваcтованому ґрунті. Одначе й перешіплення якоїсь хвороби чи пошести є можливе тільки тоді, коли є до того пригожий, податний ґрунт. Так діється в сфері фізичній і духовій. Кволе, знищене і занедбане тіло легко піддається недузі, легко стає жертвою пошестного зараження. Таксамо кволий дух, — в значінні індивідуальному й громадянському лекше піддається інфекції пошестних ідей, лекше попадае в обійми хвороби, скорше скочується по похилій площині духової декаденції.

До духових пошестей в загально-громадянському значінні належить між иншим пошесть цензури. Здорові соціяльні організми в яких духова гігієна стоїть на високому ступні і є відповідно приноровлювана, є відпорні на такі пошести, як цензура. В здорових організмах відбувається правильне кружляння крови, свобідна виміна поглядів, які в благородних змаганнях витворюють синтезу громадських ідей, основ громадянського життя, які є творчими побудами на шляху поступу. В кволих або хорих організмах наступає інфекція духових пошестей, нівечення сили і природного функціонування тих організмів.

Цензура! — це слово ще недавно було невідоме широкому загалові, а ще менше були відомі зміст і суть цензури. Та сьогодня вже підросток знає, що таке цензура. але в останніх літах тільки до нас приноровлювано цензуру чинниками позагромадянськими й позанаціональними. Нас поставлено в становище обекту цензури. Наше життя у всіх його видах і ділянках стало предметом цензурної інфекції. Та здоровий організм нації досі з успіхом боровся з цими духовими заразками. Аж в останньому часі наступив декадентський перелім і то в місці, де того найменше можна було сподіватися.

У „Львівсько-архієпархіяльних Відомостях" (ч. 2 з 15. квітня ц. р.) находимо: „Закон о попереджаючій цензурі книг." Поминаємо недоладний під оглядом права, мови і стилю уклад цього „закону", бо маємо на меті звернути увагу на інфекційних та хоробливо-реакційний бік справи.

Митрополичий Ординаріят, засягнувши поради еп. Боцяна й капітули, видав, а радше вокресив старий закон про церковну цензуру. Отже „духовним батьком" церковної цензури у львівській архідієцезії є о. еп. Боцян. Годиться цей факт устійнити. В самому „законі" є речі з церковного становища наскрізь правильні, хоч ледви чи передумані, а тим самим і доцільні, але є й речі зовсім абсурдні, крайно реакційні, прищіплені хиба пошестною атмосферою, речі, які не принесуть ніякої користи ні ісповідникам греко-католицизму, ні гр.-кат. церкві. Без закиду зі суто-церковного становища є заборона світським людям без попередньої цензури видавати св. Письмо, його переклади, коментарі до нього, богословські книги, історію церкви, твори з обсягу церковного права, молитовники, збірки церковних пісень і т. и. Але в цій матерії вже занадто переборщено, заборонюючи видавати твори з области етики і наук, що стоять у звязку з релігією і мораллю, що містять в собі „щось, що має яку звязь з релігією і обичайністю."

порівнанні з дальшими параграфами. І так §5. в цілости постановляє: „Не вільно священикам без позволення Ординаріяту, монахам же без позволення своїх настоятелів і Ординаріяту, видавати книжок навіть світського змісту; не вільно їм видавати і редагувати часописів, або дописувати до них." Цю постанову доповнено в § 7, в той спосіб, що за противлення § 5. ділання накладає на священників суспензу. § 8 „поглиблює „принціпову" постанову в той спосіб, що священик підпадає суспензі не лише, коли він редагує часопис або дописує до нього без дозволу Ординаріяту, коли містить навіть безіменну статтю, яка не стоїть у звязку з вірою, але і тоді, коли диктує або інспіре якусь статтю.

Таким чином львівський Ординаріят робить замах на громадянські права й обовязки священика-громадянина, фактично спутує як не принимає зовсім громадянську свободу священиків, накладае пута на кожний громадянський крок підчиненого собі духовенства. Бо не лише нпр. допис священика в якій-небудь церковнонародній справі, але також в справі читальні, кооперативи, голоду, адміністративних надужить і т. и. теж підпадає попередній цензурі і вимагае дозволу Ординаріяту. Священик-письменник, поет, історик мистецтва, педагоґ і т. и. стоїть зі своєю творчістю, натхнінням, захопленням, творчою інвенцією під контролею святоюрських цензорів. Справді треба перейти поза межі здорового розуму, треба в найвищому ступні попасти в горячку „morbus censuralis," щоби затратити нормальний погляд на світ і впасти жертвою абсурдности.

Епископи станиславівський і перемиський розпинаються за целібатом, львівський митрополит твердить, що він нічого не проголошував, що навіть слід впливати на епископів-реформаторів, щоби вони завернули з хибної дороги, але одночасно львівський Ординаріят за підписами митрополита Шептицького, епископа Боцяна, ген. вікарія Бачинського і препозита Капітули Білецького вступає за посередництвом превенційної цензури на шлях боротьби з оборонцями старо-давних прав українсько-католицької церкви. „Morbus censuralis," — цензуральна недуга сильно вхопила в свої пошестні кліщі керманичів львівської архідієцезії, що вони годяться взяти навіть робрат з правилами льогіки. Львівський Ординаріят попередньої цензури на підчинене собі духовенство; в своїй короткозорости, він розтягае попередньою цензуру на всіх визнавців гр. кат. віроісповідання. § 6. цього середньовічного закону постановляє таке: „В часописах, які містять статті проти католицької віри і християнської обичайности, не вільно і світським католикам дописувати — хіба із справедливої якоїсь причини, про яку має судити Ординаріят."

Кожний закон тільки тоді доцільний, коли він є ясний і вичерпуючий, коли є виказаний життєвими потребами та коли він розпоряджає відповідними екзекутивними засобами. І справді у відношенні до підчинених собі священиків ординаріятський закон про попередню цензуру, якийне торкається тільки книг (як стоїть в заголовку), але й часописів, дописів і т. и. має екзекутивні постанови (суспензу). Инша річ, чи у сьому обемі вдасться цензорам здійснити свою екзекуцію, а радше найти основу до неї. Вірнійше буде допустити можливість, що в богаваних чи інспірованих статей, письменницьких творів і т. и.) священики виступатимуть під прибраними прізвищами, анонімово, щоби тільки виминути попередню цензуру. Та чи не є бездумне змушування людий, та ще й духовних осіб до того, щоби вони кривили душею, езуїтщилися, розминалися та точці чесности з собою? А вже зовсім недоцільний є § 6 іт, що торкається „світських католиків."

Не хочемо подрібно розглядати цього знаменитого закону про попередньую цензуру книг, обмежуючись до загального ствердження цього дуже нещасливого кроку, зробленого львівським Ординаріятом. Святоюрська цензура нікоіли не мала добрих наслідків; навпаки лишилася чорною плямою на нашій культурі. Святоюрець о. Венедикт Левицький, ославлений цензор „Русалки Дніпрової," правда не був церковним цензором, тільки світським, що з поліцейською завзятістю і нетерпимістю переслідував український культурний рух (аниців М. Шашкевича і тов.), але й ще вже вповні вистарчає, щоби знехтувати цензорські зазіхання св. Юра. Бо де булиби ми, де була би й гр.-кат. церква, колиб наше громадянство не було противставилося цензорській розпуздинности?

Такої цензури, яку заводять львівські ерархи, взагалі не знають новітні часи. Навіть відомий римський „Index librorum prohibitorum" не знае попередньої цензури, тільки втягає на заборонений індекс твори, що розходяться з наукою толицької церкви або надто різко виступають проти її ерархії.

Превенційна святоюрська цензура є вже витвором, одухотвореним „ідеями" пануючого режиму, є хворобою, вщіпленою в наш організм хіба на поневолення і приниження нашого духовенства та обезславлення ініціяторів, законодавців і виконавців цензорського закону. Закон про провенційну цензуру є відгомоном найчорніших часів середновіча, а його тенденція, поминаючи громадянські мотиви, є протестом проти здорового розуму.

Тому найкраще буде, коли той закон негайно зникне, потахне в забутті як прикре свідоцтво убожества. Одно, що можливе сказати, то це оклик: назад до здорового розуму!

Ф. Федорців.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим подається до відома, що скликується місячні адміністраційні збори Т-ва „Єдність", від. 163, в неділю, 14-го червня ц. р. о год. 1-ій пополудни в Укр. Горожанськім Клюбі під ч. 847 Норт Френклін вул. Взивається всіх членів, щоб постарались заагітувати своїх знакомих і сусідів на ці збори, тому що се послідні збори, де будеться приймало членів без вступного до Т-ва і У. Н. Союза. Отже так само пригадується, що повищі збори мають відбутись більш характеру організаційного, де між тим буде доклад на тему: Чому укр. робітники і робітниці повинні належати до У. Н. Союза. Так постарайтесь товариші, щоб ці послідні збори принесли каристь для нашого Т-ва і так само для тих робітників, що ще не приналежні до укр. запомоговвих організацій. А їх є маса, що блукають навіть по чужих ворожих зап. організаціях; отже природна річ нашим обовязком є щоб їх втягнути до укр. запомогової організації. — Й. Федюк, секр.

ПОЛЬСЬКИЙ ГОЛОС ПРО „КРЕСИ"

„Креси" це як відомо загарбані Польщею українські і білоруські землі, на яких гуляє безкарно самоволя польських жандармів та урядовців. На яких по словам, виголошеним в польськім соймі білоруським послом Тарашкевичом, закони є параваном, за яким людожерчо мордується цілі народи, де „приноровлюється тортури, видирається при переслуханню зізнаючим кігті та обтинається груди жінкам". „Креси" це ті місця, де день в день переводяться арешти невинних наших людий, де рабує польська держава нашу рідну землю та розділює її польським жовнірам та мазурам, де безцеремонно кривдять і нищать наш нарід.

Але прецінь і Поляки люди. Не всі вони погоджуються до такої звірської роботи. Тому Польща повисилала на „креси" тамтуди типами злочинців, які вийшли прямо з криміналу, або тамтуди принадлежні. Тими кримінальними типами защіплює вона на тих землях польську культуру та польське панування.

Польський часопис „Життя Волині" подає, що годі нятн віри тому, що діється на Волині. Маеться часами враження, що читаємо кримінальну повість, коли прислухуємося тому, що тут виробляють особи, поставлені на високі урядові становища. Ми не маемо тут до діла з чесними урядовцями, а з шумовинням суспільности.

Польський орган бідкається за дальшу долю кресів. Боїться опінії заграниці, яка не може вважати Польщу за життєздатну державу, коли вона не має чесних і здібних людей, коли не вміє завести в себе ладу.

Волинські „обивателе" потерпають за дальшу судьбу тих земель, бо не вірять, щоби Польща при теперішнім режимі могла їх при собі задержати. Тому апелює до здорового розуму Польщі, щоби ратувала ті землі та змінила супроти них свою погубну політику. А на адресу варшавського уряду підносить, щоби памятали, що про їх кресову господарку треба сказати: „Панове, зьле сен баві́е."

Чи диво, що креси в огні. Що там палять двори та гонять поміщиків, що забивають жандармів, коли люди не мають спокою. Коли з них деруть послідну кожушину та держать місяцями, ба літами, в арештах навіть без переслухання.

А Варшава на це все глуха. А коли робить які полекші то тільки на папері. На це, щоби пустити блахмана перед заграницею.

Таким обманом був створений Тугутом „Комітет для справ східних воєвідств", який повалили вшехполяки ще заки він ввійшов в життя, бо мовляв такий комітет буде державою в державі, таким самим блахманом є „Секція для справ національних меньшостий політичного комітету ради міністрів" на чолі якої стоїть знова Тугут, що має уявляти собою поступову і ліберальну Польщу.

Нічого з того не вийде і вийти не може, навіть тоді, якщоби Варшава ухвалила деякі полекші та захотіла переменити адміністрацію на кресах, бо в Польщі закон не має значіння і поваги. Не колись так і тепер „Польска нержондем стої" і стоїти-ме так довго, доки не завалиться з безголовя.

Сьогоднішною Польщею кермують того рода вшехполяки як Грабскі та Пружинські. І тому не диво, що коли кресовий закон про школи дає хоч на папері Українцям можливість заведення своєї школи, Пружинські може прилюдно в пресі грозити польським учителям і інспекторам, що будуть викинені з посад, коли допустять до того, щоби Українці могли мати свою школу.

Значить, що даремно волинські „обивателе" апелюють до польського розуму, бо нема до чого апелювати. Польщею правлять вшехпольскі, звироднілі маняки, а не виконавці права. Дійти до права можна там тільки в вимкових случаях і то дорогою перекупства.

ЧЕРГОВА ПОЛЬСЬКА ПРОВОКАЦІЯ

Затрівожив Польщу переведений Українцями шкільний плебісцит. Щоби за всяку ціну не допустити до українського села української школи переводять вони на наших землях в часі від 1. квітня до 31. травня польський шкільний плебісцит. В той спосіб хоче Польща зніевлювати наші зусилля біля ратовання рідної школи.

Цілком природно, що польське населення та хруні, які будуть домагатися польської школи не будуть вистоювати днями і ночами, як це було в часі українського шкільного плебісциту, та наражатися на шикани та арешти з боку жандармів. Їх шкільні деклярації будуть відбирати від них самі жандарми, поліція, наказні війти та комісарі. Ще прийдуть до них до хати за ними, ще будуть їх насилувати, щоби такі деклярації виставляли. А вже про вимогу ствердження власноручности підписів нема що й згадувати. Це було тільки для наших бідних селян.

Наш нарід стоїть знова перед новим насильством, перед новою ляцькою провокацією. Нова боротьба і новий ворожий наступ.

Мимоволі приходить на думку: Коли то Боже даш нам відпочити.

АНТІН ВАРТОВИЙ.

НЕ БІДНІ МИ!

Не бідні ми,
Коли в тюрмах нас повно,
Й терпіння ллються — над чари береги,
Коли то сльози скрізь так линуть невимовно.
Не бідні ми, та бідні наші вороги!
Не бідні ми,
Коли в тюрми притворах
Братається мужик зі [illegible] мужика,
Щоб вартуу завести по долах і по горах,
Се певно всіх веде рука якась свята.
Не бідні ми,
Коли несем у жертви
Найкращі плоди гір, вертепів і степів,
Коли одного з нас, закутого в кайдани —
Веде в тюрму цілий десяток ворогів.
Не бідні ми,
Коли по чорноземі
І по пісках сухих, та килимах гаїв
Біліються кістки Замучених, струджені,
А спів іде кругом, про гордих тих Борців!
Не бідні ми,
Як Сонця золотого
Проміння ясні йдуть, присвічують шляхом,
Що тернем хоч зарiс, Народу дорогого
Не звів у манівці, обходить їх кругом.
Не бідні ми, [illegible]

ЦЕРКОВНА БОРОТЬБА НА УКРАЇНІ.

Докладні вісти з України показують зовсім певно, що вістки, які наспіли з України через Ригу дня 28. мая сього року, представляли справу в неяснім світлі та стали основою зовсім фалшивого вияснення справи.

Собор, чи там українська церковна рада, про яку доносилося в тій телеграмі, що вона відбувалася під опікою большевицького уряду, не має нічого спільного з автокефальною українською православною церквою. Сей харківський собор устроїли прихильники обновлення московської православної церкви на Україні, які думають звести живу боротьбу проти української автокефальної православної церкви. Хоча серед них і є богато царських симпатиків та всяких других чорносотенців, та мимо сього сей новий рух рахує на те, що його піддержить большевицький уряд, котрому українська православна автокефальна церква дуже не на руку й котрий в своїм московськім націоналізмі волить московську, хочби й чорносотенну церкву, як українську церкву, оперту на народ. Така церква є сіллю в оці московських комісарів, що дивляться на Україну очима царських імперіялістів.

Большевицький уряд кромі сього не може подарувати українській автокефальній православній церкві своєї невдачі, яку він потерпів зі своєю вихованицею, „живою церквою", що мимо помочи урядових комісарських коновалів померла на гальопуючі сухоти скоропостижною смертю. Через те большевицькі комісарі тепер висувають проти ненависної української церкви нову „діяльну" чи там „обновленську" церкву. Очевидно, навчені досвідом, роблять свої заходи вже не урядово, як перше, але півурядово, закриваючи свою поміч дуже хитренько.

Якої долі може ждати ся церковна інтрига на Україні, може посвідчити величезний доспіх відбувшогося недавно в Києві зїзду сеї діяльної церкви. Зїзд сей аранжували такі людці, як Янушевський, Бржонсьовський і Тарнавський, широко відомі зі свого хуліганства та безхарактерности. Через те й не диво, що на зїзд зявилося тільки делєґатів, що як вибрано президію й дві комісії, то нікого не лишилося на зїзді й прийшлося гостий, що прийшли туди з цікавости, записувати в делєґати. Відомо, з них більшість відказалася.

Як можна було сподіватися, сей зїзд звернувся проти української православної автокефальної церкви, або, як се московська церква каже, проти „самосвятства". Острими, грубими словами осуджено сю церкву, а головно її провідника, митрополита Василя Липківського. Не поминено теж зробити відповідні доноси до большевицької влади, яка зараз поспішила з допитами й ревізіями.

На такому й тим подібних окружних соборах і вибирано делєґатів на цей загально-український православний собор у Харкові, що мав там початися дня 17. мая. Звідси характер сього зїзду стає вже ясною справою. Сей зїзд являється спробою недобитків цареславної православної церкви на Україні побороти українську самостійну церковну організацію при помочи опертя на московський, хочби большевицкий уряд. Започаткував сей рух ще московський патріярх Тихон, а собор має його докінчити.

Кого він мав на думці?

— Мої предки сягають аж геть у дуже-дуже давну давнину!

— Ви без потреби підкреслюєте це, ласкава пані, можна догадатися про те, коли глянути на вас.

ЗБРОЯ УКРАЇНЦІВ У ДАВНІ ЧАСИ.

Перші початки появи і розвитку українського народу, що сягають далеко в глубину історії, остають раз на все для нас невідгаданою загадкою, так що не уміємо певно сказати коли і звідки прийшли, де жили і куди мандрували ті прадіди, що дали почин великій сімї славянських племен, а між ними й Українцям.

Одначе мимо того можна догадуватися, що замешкували Славяни ті самі простори землі, на яких нині живемо ми і далеко від нас не мандрували, як Гуни, Мадяри або „ветхі" жиди в погоні за лучшою, медом і молоком пливучою другою вітчиною.

Первісно живуть Славяни в лісах (які давно зістали вирубані), де майже на кождому кроці зводять завзяті бої з силами природи, з дикими звірятами, то знова шукають в гущавині ліса захисту перед сильнійшим наїздником, або запускаються самі в гущавину ліса в погоні за звірятами, що давали їм поживу і футер на одежу.

Зброя Славян була тоді дуже проста, невироблена, а саме: всякого рода каміння, остре або умисно оброблене, деревляні суки, палюги з головами, острими ґудзами, дручки, стріли до кидання, спочатку деревляні, а відтак — навчились доброблювати кремінний і металевий наконечник до стріл, кремінні а відтак металеві сокири.

Такої примітивної зброї уживали навіть ще до недавна Гуцули, у лозах на медведів а саме — рогатини, — хотяй був уже знаний і кріс.

Та зчасом, коли стали Славяни зміняти місця побуту і переходили в луги і степи, змінявся їх спосіб життя, а з тим і їх зброя і одежа. Було тут менше футер, зате навчилися робити полотно, сукно, до їзди стали уживати коний, а крім згаданих родів зброї, уживають списи довгі і луків зі стрілами.

Перші точнійші відомости про наших предків, Антів-Славян, які починаються від 5-го століття по Христі, стрічаємо у чужих письменників, головно візантійських, які у своїх писанях згадують Антів, себто наших предків, що мешкали на степах, здовж берегів Чорного моря і Дніпра, окружені з усіх сторін войовничими народами, що безнастанно на них нападали і які дуже часто змінялися. З тими то сусідами зводили Анти завзяті бої, внаслідок чого привикли до воєнного життя, та навіть самі ходили відтак на розбої з Гунами і Болгарами. Орудували тоді лихою зброєю, бо залізної як Греки не мали.

Письменник Прокопій, з другої половини VI. віку пише, що Анти „виступаючи до битви, ідуть на ворогів переважно пішi, маючи в руках невеликі щити і піки, а нагрудників не одягають. Деякі не мають ані сорочки ані плаща, але тільки в коротких сподних стають до борби з ворогами"... Тут требаби запримітити, що це було хиба можливе серед горячого полудня і то в найбільш горячі місяці літа, тай годі повірити, щоби так виступали до бою усі жовніри.

Другий письменник з того століття Менандер вже пише інакше, а іменно, що в той час коли він жив (6-тий вік) стали Анти зміняти свій войовничий характер, відзвичаюються від воєн, а займаються більше хліборобством і торговлею. На це вплинули головно зміни в сусідах.

В розвою Східних Славян так зброя як і одежа підлягала якийсь час впливам чужих народів і в міру того одержувала відповідний характер. Тому про давнійші часи можемо робити здогади на основі згадок тих народів, що були сусідами Славян або над ними панували.

Першими сусідами, що з давних давен впливали сильно на народи, що мешкали в степах України, були старинні Греки, які тим самим посередно вплинули дещо і на Східних Славян, а в продовженю і на Українців. Греки мали свої кольонії не лише в лиманах Дніпра, Бога, Дністра, але і в глибині суші. Про сильний вплив грецької культури на степову людність і на землі зайняті Славянами, свідчать численні нахідки археольоґів на землях південної України аж до Чорного Моря, як ріжні роди грецьких монет, посудин а в части і зброї. Вже в 7. віці до Христа подибуємо в чорноморських степах іранських Скитів, які уживали в той час сокиру, спис, лук зі стрілами і сагайдаком а навіть залізні мечі, яким віддавали божеську честь. Такі мечі доховалися до наших часів під назвою царських себто скитських, а зображення Скитів і їх способу життя на кульобській вазі. На тих рисунках Скити мають одежу подібну до одежі наших селян.

В той час, коли південні сторони України замешкували Скити а відтак споріднені з ними Сармати і Роксоляни, пізнійше турецько - монгольські Гуни а ще пізнійше ґерманські Ґоти, замешкували Славяни дальшу, більш на північ положену лісову полосу і час від часу під напором тих мандрівних гостий зміняли місця побуту.

Требаби вкоротці згадати про зброю кождого з тих народів, бодай загально, бо це мало вплив на вироблення української зброї.

Сармати мали бути добрими їздцями і носили на головах шеломи а на грудях шкіряні а навіть металеві панцирі. За браком заліза робили панцирі переважно зі штучно нарізаних плиток кінського копита. Навіть наконечники стріл і списів робили з рога. Їх жінки не сиділи в шатрах, а стріляли з лука як мущини.

Про Роксолян пише ґеограф Страбон, що уживали шкіряні шеломи і нагрудники, щити з пруття, спис, меч і лук.

Найстрашнійші і найбільше дикі наїздники Гуни вдираються в IV. віці (по Хр.) в Европу і счиняють великий заколот між народами званий „вандрівкою народів". Їх спосіб воювання такий, що вдаряли на противника нагло, випускаючи нараз велику скількість стріл, відтак з криком ударяли на утікаючих противників на своїх конях, держачи в одній руці шаблю, а другою старався Гун закинути петлю на шию. Це практикували опісля Татари.

Гуни вносять до Европи новий рід зброї — криву шаблю.

По Гунах приходять Авари, в літописи нашій звані „Обри", які даються в знаки українським племенам головно Дулібам. Ті самі Авари облягали разом зі Славянами Царгород 626 року, так що зі сторони моря стояли славянські кораблі, а на суші облягала місто аварська кіннота і легко-узброєна славянська піхота без шоломів і панцирів, яка боролася в перших рядах.

Аварам на зміну прийшли Хозари, які оснували велику державу зі столицею Утіль при гирлі Волги. Деякий час українські племена підлягали їх зверхности та служили в їх війську, як наємні жовніри. Вплив Хозар на Українців був на загал додатний, бо вони довгий час спиняли турецьку орду, що вдиралася до Европи з Азії.

В нашій літописи є згадка, що Хозари наложили були дань на Полян по мечеві „с дыма" (хати). Хозари які і всі народи Сходу уживали криві шаблі з одної сторони острі. Може були їм знані і мечі, але коли мав жовнір до вибору або шаблю або меч, то волів шаблю, судячи хотьби по тім, що принесена ними крива шабля витиснула зчасом зовсім прямий меч.

Заразом требаби спімнути і про Печенігів, які направляли свої походи то на Хозар то на Київську Державу, та навіть стрічаємо їх, як союзників Київських князів в походах на Царгород і в межиусобних боротьбах князів.

Характеристикою печенізької зброї може послужити літописна записка про печенізького ватажка, який міняється зброєю з воєводою Претичем. Ватажок дає Претичеві коня, лук зі стрілами і шаблю.

З народів, що оставили великий вплив на людність Придніпрянщини заслугують на увагу ґерманські Ґоти, які просиділи більш як два століття в українських степах. За той час сусідського пожиття навчилися Славяни богато від Ґотів, перейняли від них воєнну тактику і деякі роди зброї, мабуть навіть із назвами, а саме прямий з обох сторін острий меч (ґотська назва на меч „мекеіс") накриття голови шелом (по ґотськи „гільмс") і броню (у Ґотів „брнйо"). До узброєння ґотського належав ще довгий спис і щит.

Найбільший вплив, який застаємо в початках істнування української держави, це вплив Варягів. Від самого початку заснування держави аж до часів Володимира Великого мали Варяги рішаючий вплив на узброєння княжих військ. Це потверджується тим, що перше зорґанізоване військо українське становили по більшій части варязькі дружинники, які наймалися на службу у князів уже з готовим узброєнням. Відтак коли княжа дружина і військо доповнялися своїми людьми, одержували вони таку саму зброю. Які саме роди зброї ввели до нас Варяги, а котрі вже до того часу були знані, трудно на ц евідповісти, бо ті численні археольоґічні нахідки на Україні, як мечі, шаблі, шеломи, кольчуги, сокири, ножі, остроги, уздечки кінської упряжі, наконечники стріл, які в більшій части приписують девятому і десятому вікам, можна до певної міри віднести також і до Варягів. Розуміється з вимком тих, що зразу зраджують інше походження, як примiром грецькі вази.

(Дальше буде).

РИБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ В АМЕРИЦІ.

Приблизно 200,000 людий в Америці займається рибальством і живе виключно з нього. Приблизно 6,500 кораблів (поверх пяти тон) служить їм для ловлі і транспорту рибних продуктів. Річно вони добувають яких 2,500 міліонів фунтів риби, яка для рибалок представляє приблизно вартість 85 міліонів долярів і, звичайно, богато більшу ціну має на базарі. Приблизно 68 відсотків щорічного добутку добувають з моря, 20 відсотків припадає на сеньгу (лосось, „сальмон"), що живе в морі, та підходить до рік і там її ловлять, а 12 процент дає риба річна. Три четверті морської риби дає Америці атлянтийський океан, одну четвертину тихо-океанське побереже.

Найважнійший для рибальства простір — це мілка вода продовж східного побережжа Північної Америки, від Нюфавндленд до Масачусетс. На західнім побережжі такі самі рибні лави простягаються від Ореґон на північ до Аляски. — Зрештою всюди инде на побережах риболовля не важна, та за те є богато ґрунтів важних задля устриць, раків і раковин. В нутрі країни важнійше риболовство у Великих Озерах.

З економічного погляду найважнійша, американська ... сеньга („сальмон"). Добувають її що-річно поверх 300 міліонів фунтів і вивозять на ринок свіжу, морожену, солену, копчену і найбільш консервовану. Що-річна вартість консервованої сеньги перевисшає 30 міліонів долярів; велику частину експортують заграницю.

Друге місце щодо торговельного значіння займає устрична індустрія, хоч останніми роками вона значно занепала. Все таки що року на атлянтійськім побережжі добувають яких двайцять міліонів бушлів устриць, які продають свіжі або консервовані. Окрім самих устриць індустріяльну вартість мають ще їхні шкаралупи; товчених уживають в будівництві і що року яких триста тисяч тон тих устричних шкаралуп представляє вартість поверх двох міліонів долярів.

Оселедців та иншу рибу з тої породи, що селедці, ловлять в Мейн, в Каліфорнії і в Алясці. Морські селедці з Мейн продаються найбільше консервовані як сардинки. Мейн дає що року тих консервованих сардинок і сарделів на суму від шести до пятнайцяти міліонів долярів. З Аляски походить здебільша звичайний солений оселедець в Америці.

Здовж атлянтійського побережа Канади і нової Англії простягаються ті підводні піскові лави, на яких водиться знаменитий „кадфіш" (тріска, кабліон) і його ловлять міліонами штук та дають на ринок соленого і сушеного.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часопися „Свобода", треба рівночасно враз з оголошенями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенієм, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Винятож творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 днів перед днем оголошення їх в часописи, так щоби колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять при[illegible]

О. Лещук.

НА КВАТИРІ

Перед кількома тижнями заїхав я з „Істор. відділом" на одну кватиру до хазяя, який був ні не дуже бідним, ні не дуже богатим, от собі середньо заможним чоловіком. Та в бесіду я з ним зараз не вдавався, а пішов перше до „менажі" попоїв собі трохи, тай приходжу на кватиру. Аж чую Івась (фірман) говорить щось з хозяем за клунею.

— Ти, небоже, продай мені цю плетьонку — говорить хозяй до Івася.

— Це не мій кіш. —

— А коні.

— Коні, також не мої. —

— А ця довга бурка чорна.—

— Також не моя. —

— А накривало. —

— Гкоц не мій. —

— А отся кофайка. —

— Моя! —

— Продай еї. —

— А в чім буду ходити, як продам, а на дворі вже бере холод. —

— „Ти молодий, то й видержиш, зими це скоро не буде, — а по друге в казні дадуть тобі другу, нову — говорить хозяй і оглядае кофайку.

— Я не продам, мені не можна і здається це, —

— А не знаєш ти, чи „пан" мігби щонебудь мені продати з цього.

— Говоріть з паном! —

Після цього скоренько скочив я у хату, сів за стіл, розкинув папери і ніби читаю та пишу. По хвили входить хозяй у хату, я встаю, здоровлю його і заводжу з ним бесіду.

— Вибачте хозяю, що ми заїхали до вас на кватиру і вілізли вам на карк — говорю я і пильно дивлюсь йому в лице, щоб вичитати враження.

— Нічо, нічо, ви й без моеї згоди заїхалиб. Для вас квартира мусить бути. — виж „Москалі" — говорить і чіхраеться в голову.

— Не Москалі ми, а такіж Українці як і ви і ми собі браття.

— Та ніби так...

— Ми хочемо прогнати всяку зволоч з нашої землі, вибороти велику Україну і завести тут хлопський лад і гаразд — говорю і гляджу на хозяя.

— Та це булоб не зле. —

— Це є нашим завданням і обовязком. Щож може бути кращого для чоловіка, як не його власна дорога держава.

Нашою дорогою Галичиною завоювали Ляхи, нас вигнали як послідних жебраків, зрабували все, що для нас найдороще, наш рідний край, загарбали наші богацтва, нашу сіль і нашу карасіну. —

— Сіль і карасіну? — перебиває мою мову хозяй і каже:

— Будь ласка „пан" а у Вас нема карасіни ні солі на возі?

— Мене зібрала злість і я вмовк.

По якімсь часі підходить хозяй до стола, глядить на папери а далі на мене і питає:

— Гей „пан" це ваші коні з підводою? —

— Мої — відповідаю з під купи паперів і ніби щось пишу. Хвилина мовчання. Мій хозяй крутиться вертиться, чіхраеться, кашляє а далі питав півголосом.

— Чи не продалиб цих коней.

Мене зібрав сміх і коли він з вп'яленими очима глядів на мене і ждав відповіди, я ледви чутно вицідив:

— Чому ні, продам. —

— Кілько за них схочете? —

— Кілько даєте? —

— Двайцять тисяч рублів. —

— Мало! —

— Но а кілько ви хочете, скажіть. —

— Три рази по тільки. —

— Не дам! —

— Обійдеся — і пишу дальше. По хвилі.

— Продайте бурку. —

— Ні.

— Чому.

— Бо не моя. —

— А чия? —

— Ні, не так.—

Хвиля мовчання, а відтак хозяй знова озиваєсь.

—Що у вас в „плетьонці"?—

— Всьо. —

— Щож всьо? —

— Папери, бумага, олівці, книги, газети. —

А не далиб ви мені газети?

— Дам, але прочитаєте і віддасте.—

— Коли я не грамотний; я хотів взяти крутити папіроски. —

— Аааа, я вам дам курительної бумаги. —

Ми говорили оба за бумаги, аж входить хозяйка, глядить на мене питає:

— Чи нема у вас краму? —

— Нема хозяйко! —

— А карасіна? —

— І цего нема. —

— Гм, шкода... кажуть у Денікіна богато карасіни і солі і дешево. —

— Не знаю. —

Мені обридла ця балачка і я вийшов на двір. Улицею проходить дві жінки а побачивши мене гукають:

— Гей „Москаль" нема у тебе що продати, — солі або карасіни". —

Я не відповів нічо, звернув на дорогу і пішов до булавної канцелярії.

ЗАРОБІТНА ПЛАТНЯ І АМЕРИКАНСЬКІ ЗАКОНИ.

Законною основою заробітної платні є контракт. Контрактом є всяка умова, письменна чи устна, поміж робітником, що приймає на себе обовязок робити таку чи иншу роботу, і підприємцем чи компанією, що обовязується йому за те платити. Усі права робітника проти підприємця чи компанії опираються передівсім на тій умові. Тому наймаючись на роботу робітник повинен умовитись про все як найдокладнійше: що він має робити, коли і скільки годин на день чи на тиждень, яка платня, коли виплата, в яких умовах можна зірвати умову і т. и. Чим докладніща і ясніща та умова, тим менше потім клопоту. Все одно, чи умова зроблена на письмі чи устно. Вона однаково обовязує, тільки розуміється, устну умову труднійше доказати, особливо коли нема свідків.

Окремої уваги заслугує питання про висоту заробітної платні. В деяких стейтах є закони, що установляють мінімум, низше якого платня не може сходити. Деякі професіональні юніони мають ще до того свої правила і вимагають від компанії чи підприємця певної означеної суми як мінімум заробітної платні і від робітників підготовки і кваліфікації до робити. З тим всім робітник повинен познакомитися наперед, поки приймає роботу.

Суперечки можуть виникнути з богатьох причин. Наприклад коли робітник зопсує матеріял або поломить чи загубить інструменти, чи він обовязаний за них заплатити? Чи робітник має обовязок попередити компанію, що він хоче покинути роботу, і як довго наперед? Чи підприємець має обовязок виповісти йому роботу і на який час? На скільки робітник мусить повинуватись приказам що до своєї роботи і коли може відмовитись і не послухати? На все те нема одної певної відповіди. Все те залежить передівсім від умови і в части від місцевих відносин. В богатьох випадках робітник мусить заплатити за зопсутий матеріял чи знаряддя. Звичайно коли роботодавець відправляє робітника без попередного повідомлення, то мусить заплатити йому за решту часу, на який він був нанятий (тиждень чи скільки). Таксамо коли робітник покине роботу без попереднього повідомлення, то він не може домагатись повної платні, хоч звичайно має право на заплату за той час, який працював. Та взагалі все те залежить передівсім від умови і тому важно, щоб кождий робітник наймаючись на роботу докладно умовився про всі свої права і обовязки, з окрема про платню.

Що робити, коли підприємець чи компанія не хоче виплатити робітникови належної йому платні? Передівсім він повинен просто від них домагатися заплати. Коли переговори не доведуть до ніякого результату і роботодавець категорично відмовитися платити, тоді робітник мусить іти на судову дорогу. В Конетікат, наприклад, невиплачення робітникови належної платні рахується за обман і винуватий підпадає під карний закон. „Товариства Правної Помочі" в Бріджпорт і в Гартфорд безплатно помагають в таких справах. В стейті Ілинойс суд накладає на винуватого підприємця грошеву кару і кошти адвоката. В Каліфорнії і Висконсин є окремі закони облегчуючі добуття заробітньої платні в суді, а в Мінесоті і в Мизурі стейтові власти беруть ту справу на себе. В инших стейтах робітник мусить доходити свого права в звичайній судовій (цівільній) дорозі. Закони в ріжних стейтах взагалі дуже ріжнородні так, що повну інформацію може дати тільки адвокат, а безплатно роблять це „товариства правної помочі," що іс[illegible]

ЗМІНА В АМЕРИКАНСЬКИХ ЗАКОНАХ ПРО ВІДШКОДОВАННЯ ЗА КАЛІЦТВО.

За виїмком шести південних стейтів (Арканзо, Флорида, Місісіпі, Мизурі, Норт Каролайна і Савт Каролайна), усі прочі американські стейти мають свої закони про винагороду (компенсацію) робітникам за каліцтво і смерть внаслідок нещасливих випадків при індустріяльній праці. На протязі останніх трьох літ в усіх тих законах поробленo зміни з загальною тенденцією, щоб відшкодовання розширити будьто щодо суми, будьто на ширші гурти потерпівших.

В чотирнайцяти стейтах — власне найбільш індустріяльних — стейтовий компенсаційний закон обовязковий для обох сторін. Значить, потерпівший від індустріяльного випадку робітник не може і не потребує доходити собі відшкодовання через суд. Його справа автоматично переходить під вирішення стейтової компенсаційної комісії, яка призначує відшкодовання. Розуміється, від її рішення можна відкликатися до суду.

В Ню Йорку, Ню Джерзі, Конетікат, Ілинойс і ще восьми стейтах відшкодування належиться не лише за каліцтво, а й за слабість, коли вона є наслідком такої чи иншої індустріяльної праці (наприклад затроєння від деяких матеріялів і технічних процесів при роботі).

Закони про компенсацію звичайно не обіймають малих підприємств. Наприклад в Ню Йорку асекурація робітників необовязкова для підприємців, які наймають менш, як трьох робітників, в Кенсас і Конетікат, як пять робітників, і т. и. Звичайно, і в таких малих підприємствах потерпівший робітник може вимагати відшкодовання, але не просто через компензаційну комісію, а через суд.

Тільки в стейті Ню Джерзі закон простягається також на сільських робітників і на домашню прислугу. У всіх прочих стейтах ті категорії робітників можуть домагатися компенсації лише в судовій дорозі.

Лише в Орегоні, Савт Дакоті і Норт Дакоті відшкодовання рахується від дня нещасливої пригоди, що спричинила каліцтво. В двайцяти восьми стейтах відшкодовання не платять за перший тиждень, хіба що нездатність до праці треває потім довший час. (В Ню Йорку 49 днів), в пяти стейтах відшкодовання не належиться за перших 10 днів нездатности до праці, в пяти стейтах за перших два тижні і т. д.

Висота відшкодовання за смерть батька родини залежить від заробітків убитого робітника. В семи стейтах (Ню Йорк, Мінесота, Невада, Норт Дакота, Орегон, Вашингтон і Вест Верджінія) вдові належиться посмертна пенсія, хіба що вона вийде заміж другий раз. Діти дістають законом означене відшкодовання, аж доки не доростуть до повнолітности. В прочих стейтах законом означено максімум відшкодовання за смерть — від 3000 дол. в Ню Гемпшайр і Савт Дакоті до 6,500 дол. в Огайо і 7,800 дол. в Алясці.

В більшости стейтів відшкодовання за повну втрату здатности до праці є більше ніж відшкодовання за смерть. В вісімнайцяти стейтах (між ними Ню Йорк, Масачусетс, Огайо і Ілинойс) робітник, котрий через нещасливий припадок при індустріяльній праці не може більше заробляти, має право на досмертну пенсію. В инших стейтах закон призначує йому одноразове відшкодовання, якого максімум є $5,000 в Індіяні, 7,000 дол. в Мишиген, 5,000 дол. в Пенсильвенії, 10 тисяч дол. в Мінесоті і т. д.

Коли в наслідок індустріяльного каліцтва чи слабости робітник-робітьник нездатний до праці на деякий час, то звичайно винагорода належиться йому на той час. Але в більшости стейтів закон означує або максімум відшкодовання або максімум-часу, на протязі якого належиться виплата відшкодовання. Сума відшкодовання хитається від 1,500 дол. в Вайомінґ до 5,000 долярів в Юті і в Каліфорнії. В шести стейтах відшкодовання, обмежене максімальною сумою 12 дол. на тиждень, в трьох стейтах від 12 до 15 долярів, в семи стейтах 16 дол.; лише в девяти стейтах відшкодовання пересвищає 18 дол. на тиждень.

Потерпівшому належиться безплатна лікарська поміч. В Каліфорнії, Ню Йорку і ще семи стейтах він має право на неї весь час, доки її потребує. В прочих стейтах час тої безплатної медицинської помочі обмежений (від 14 днів в Монтані і Ню Гемпшір до 90 днів в Мишиген і Висконсин) або обмежена вартість тої помочі (від 100 дол. в Ню Джерзі до 500 дол. в Мериленд).

В осьми стейтах (Конетікат, Ілинойс, Мишиген, Мінесота, Огайо, Тенесі, Тексас і Висконсин) родина убитого при індустріяльній праці робітника-імігранта має право на певне законне відшкодовання за смерть батька родини, однаково, чи вона проживає в Америці чи за границею. В трьох стейтах родина не має права на відшкодовання, як що вона живе заграницею, а в вісімнайцяти стейтах її належиться відшкодовання, але в меншій сумі.

ВСЕСВІТНА ІСТОРІЯ.

Написав И. Чайківський. — Всесвітна Історія часть І.: старинна Історія, стор. 280. — Є се нове видання популярної (за др. Тугецом) історії, написаної коротко і звязково. В новому сьому виданню богато ілюстрацій. — Часть II.: середні віки, стор. 246. — В сій частині звернено належну увагу на укр. історію, чого давнійше не бувало.. — Часть III.: нові часи, стор. 304. — Сей підручник доводить історичні події до 1911. р. Як і в других частинах, так і тут, звернено велику увагу на укр. історію і на кінці додано реєстр важніщих історичних дат.

Всі три томи в оправі $3.25.

"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЦЕРКОВНІ ПІСНІ

ПІД НОТАМИ

ЦІНА 50 ЦНТ.

Можна набути в:

„SVOBODA".
83 Grand St., Jersey City, N. J.

НОВІ КНИЖКИ ЯКІ МОЖНА НАБУТИ У КНИГАРНІ СВОБОДИ:

М. Капустянський — ПОХІД УКРАЇНСЬКИХ АРМІЙ НА КИЇВ—ОДЕСУ В 1919 РОЦІ (короткий военно-історичний огляд). Части І., ІІ. і III. в 23 кольоровими схемами-шкіцами і документами в додатку. Ціна .... 70 ц.

М. Вcovня — УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ. Ціна .... 20 ц.

ВИДАННЯ „ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ" У ЛЬВОВІ:

Юра Шкрумеляк — ПОЇЗД МЕРЦІВ (картина Жерт і Трудів). Ціна 15 ц.

Василь Софронів — БО ВІЙНА ВІЙНОЮ. (Збірка нарисів). Ціна ...... 10 ц.

Евген Воровський — СЕРЕД КУЛЬ І ГРАНАТ. (Начерки). Ціна ...... 10 ц.

Софія Тобілевич (Карпенко-Кара) — РІДНІ ГОСТІ. (Спогади з побуту Українських Січових Стрільців на Степовій Україні). Ціна ...... 10 ц.

Замовлення разом зі залученими належитостями (моні-ордер або марками) слати до:

Замовлення слати на адресу:

„SVOBODA", 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

ТЕАТРАЛЬНІ ШТУКИ.

Арендар в клопоті, комедія з сільського життя в 4-ох актах (8 осіб)	25 ц.
Борці за мрії, драматичні сцени сельськоог життя на 4. дії (12 осіб)	35 ц.
Кара совісти, народна драма в 5. діях (20 осіб)	30 ц.
Серед граду куль, або Неустрашима героїна, трагедія в 4-ох діях, в 5-ох відслонах зі співами (12 осіб)	40 ц.
Султанша, сценічна картина в одній дії (7 осіб)	10 ц.
Степовий гість, драма в 5-ох діях (21 осіб)	40 ц.
Піймав облизня або Перекопустиян, жарт на одну дію (10 осіб)	20 ц.
Назар Стодоля, драма на 3 дії (5 осіб)	35 ц.
Суета, комедія в 4-ох діях, І. Тобилевича	40 ц.
Підгіряни, мельодрама в 3-ох діях (9 осіб)	50 ц.
В домашнім затишу або Примірне подружа, сміховинка в 1-ій дії (4 особи), Жоржа Куртлін, перекл. Михайло Ценевенко	20 ц.

„SVOBODA", 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.